

STARICI U POZNATOJ DJEVOJCI

Kad nisi, onda nije da ne postojiš samo ti, već i ono što te činilo zemljom, tvoj čovjek.

Kad bih želio drugačije pristupiti *visočkoj* simetrali koja opasuje Zemlju povezujući od Visokog kapital Saudijske Arabije, Riyad, Perth, krajnju jugozapadnu točku Australije, Tulu ili Qaanaaq, danas geomagnetski sjeverni zemljin pol, zatim Reykyavik, pa udariti na Veliko zvono Alpa, vrh Grossglockner, i Vlašić, bio bi to putopis, priča o Zelenoj zemlji i Plavoj ženi. Nešto istinito, što se dogodilo!

Konferencija i prvi posjet Visokom završili su, vraćao sam se u Split. Krenusmo još za dana iz Sarajeva, gotovo gluhi autobus, zabrektali zupčanici motora, i nas nekoliko na njegovom stanu, zamrijesmo put juga. Grad je nestajao u slikama, blokovi zgrada slijedili su prirodne partnere, žena je hodala za mužem, sumaglica kao da je potajice opipavala mišice jeseni. Dubajući noć, neznancu se lako prišuljaju sjene. U hipu veličine je duha, stisnuta poput tvrde Blagaja. Ako je otvoriš, prvi daleki posjet Sarajevu učinit će se lađom. Već tada sam plovio, u dječjoj mašti i u cipelicama. Kolodvorska postaja činila se još većom.

Prošli smo Kiseljak, kao da nismo ni svjesni zlokobnosti rata, ušli u brda. *Narodni radio* breči dok zvuk *getribe* pojačava sa svakim metrom. Ili to željezo rumeni u svojim brdima? A možda i vode to kujuć srebro svoje kiše. Pod jagodicama Bosna je omekšana, s leđa, zgurena napaćena, ona vjekovna Bosna. Putujem njome, kao da nekoj starici u poznatoj djevojci pišem pismo, koje neću nikad poslati, neću ga ubaciti u sandučić, ni adresirati ga neću. Prepoznat će jednom ruku, kad opet na tvrdom putenom tijelu izrastu oči dragana. Bljesnut će toke u dukate!

Stigosmo do Travnika. Znam, sve je drugačije na suncu i u mraku pisca, pa nastojim biti dijete, ono što još za davnih šezdesetih u Novom Travniku posjećuje strica, ono momče osamdesetih, što će tu k jaranu Sulji, uvijek nasmijanu, kao da bi u zrak, poput šešira bečara, pa opet u ruke uhvatiti sreću. Bilo je takvo doba, vrijeme behara! Ljudi se nisu prepoznavali, prijateljevahu! A sad je kolodvor mračan, razdoran, prošlost miriše po urinu. Novost su tek dva nova putnika, ulazi muškarac, za njim žena, plavih kuštravih vlasi. Ne znam tko su, što to znači uopće kad u Travniku, pod Vlašićem, očekuješ ljubav svog života.

Muškarac odustaje od traženja, posjeo se za leđima vozača, poput Rimljanina tamo na limesu, prema kraju autobusa gdje sjedim sam u predzadnjem redu. Pedeset, šezdeset praznih je sjedišta preda mnom, Plava žena ne odustaje, traži svojim noćnim očima. Ako sad ne sjedne, pomislim, a mrak je, svjetla su ugašena, možda završim na nekoj planeti. Nije samo *performans*, uistinu ne znam što bih, pored svih praznih mjesta, sjela je ispred mene. Prožima me osjećaj Bosne, kad ono tok nabuja pa odvalja svoje, od Visokog pa do Save. Razbarušenost se prelijeva preko naslona za glavu na moju stranu, nešto me njeno hoće uzeti, dotaknuti, otisnuti mi lik na kakvoj bjelini, kakvoj poruci na ljetnoj majici, *Take me*.

Krenusmo. Ulazeći dublje među brda, misli dohvaćaju svaku zraku odnekud odbjegli svjetlosti. Plavojka ustaje, posred prolaza, na pola metra smo, okreće se, gleda me, šuti. Ne traje to dugo, minutu-dvije, pa opet sjedne. No, ponavlja se, i počinjem misliti kako mi stvarno nismo jedini na planeti. Ako je netko već morao ući u Travniku, svako prazno sjedište

ima svoj broj i nosi svoju sreću, pa zašto baš ja. Izgledam li tako da ovo putovanje sudbinski mijenja svijetom? Vraćam se, a imam osjećaj da odlazim!

Sjedne, pa ponovno ustane, baci pogled na mene, vani mrak razapeo čardake. Mislim se, da nije slučajno relikvium vremena, odbjegli od harema? Ma, neće biti, prije će da je od postanka! Bugojno pomalo vraća nadu u svjetlost, premda i tu miriše, grabim to malo *bih* sreće. Do Kupreških vrata slijedi nam strmi uspon, put kroz klanac, kroza *šervudsku* šumu, srećom snijega još nije. Znalo bi zapasti, otklizati se tu za tih osamdesetih. Ali dok smo mi zapinjali, zametima puhali u šake, oni su lovili medvjede, srndače i jelene, uz kakav dobar *whisky* i žene opere. Oronuli ljetnikovac još svjedoči, realsocijalizam nije bio samo *pure i srdele*.

Od Travnika do Kupresa nije prestalo šumjeti u mojim ušima, kao da dolazi izdaleka, tamo, iza to malo mjesečine što je palo na prazno susjedno sjedište bez cilja. Kao da se sve zbiva u četiri zida, Plava žena, poput moje *Plave kuće* iz Ližnjanskih zapisa, i ja. Ili, otvoreni nemir *plaveti* i ja iza zatvorenih *škura*. Kako god, signal je dolazio, pojačavao se i nestajao, ali sad je nestao trajno, nema nas među brdima pa više i ne šumi. Bio sam u pravu, ipak je rumen željeza, srebro podzemlja. Upravo smo prošli Vrata. Kupreško polje kao da će oceanom, nekim davnim u juri, a mi ćemo i dalje drumom, do livanjskih spustova, predahnuti, pa šetnjom uz Bisticu do ispod Dumana, orlova i vrela, poput pjesnika što kulja iz naroda, čvrsta vapnenca. S. S. Kranjčević tu će provesti lijepa vremena. Ploča još stoji na kući.

Iskustva nas uvijek čine boljim ljudima. I dok stankom uglavnom profitiraju pušači, ja za kućom Kate ležim na travi, prisjećam se neba, tog je dana palo na zemlju i povezalo ljude. Na Gorici, u zidovima nema betona. Akustika, akord, volumen, punina, su ono što se takvim samo prošlost još čini. Uzme ti vrijeme, zaokupi misli, prisili na pokornost. Na pašnjacima Vlašića, trenutak je uzdizanju Plejada. Zato volim putovati dok nebo još preslaže svoje, a znam da će s jutrom iz blijedožutog sunce u ljubičasto šljive, iz Bune u nezamislivo kapljice. Kad će plavo osjenčati to zeleno tvoje, moj sokole!

Ostavljamo Livno za sobom. Uskoro će granica. Koja granica? Komu to grobnica, vrhu Konja, najvišem, ili čovjeku, malom, što mu kuću podijeli na pola!? Poznam ga, prijatelji smo, penjali smo Kamešnicu, stećaka je gore, bobica, crnih i crvenih, i pjevica Voštana, stara puta za Bosnu. Na jezero će, pa put pod noge k Duvnu, za Ramu, i dalje. Kako i Gospa u Sinj side. Kako i ja, dok sada gledam u tami pod brijegom, kuća za čemprese zašla, gore na Bornovcu, gdje smo prerasli cipele i halje. Trilju smo uvijek djeca, svi mi, za mraka!

Već se stubokom ustoličio nad Klisom, Split se kupu u svjetlima modernog grada. Ne koristimo prednosti auto-ceste, ali tko bi drugi i vratio uspomene nego stari prašnjavi put, probijena kliška stijena, mirisi bora, podsjećanje na gareži Rere. Ulazimo u Solin, blagdan je Male Gospe, *fešta* je, probijamo se, bolje reći, pužemo. Plavojka ustaje, izlazi, ne okreće se. Osjećam se izdanim. Čudnovato je sve to propitivati u sebi, a ne znati hoćemo li se ikada više sresti. Zavoliš to nešto nepoznato, znaš da te traži, ne prestaješ *ti* s odredištem! Bude ti žao vremena.

Novo jutro pružilo mi je prigodu, učiniti svoju šetnju, opustiti se na gradskim ulicama. Split je u silasku ljeta uvijek sjetniji. Pred *Majom*, robnom kućom, sretah prijatelja. Pokušajem da mu približim konferencijske dane, zaustavi me mirnoćom nekom, u najmanju ruku čudnih

korijena: „Znam da si bio, i sreo si plavu ženu. Ušla je u tebe.“ Naš posljednji susret desio se možda pola godine ranije. Kako je mogao znati!

Tri mjeseca su od tog događaja. Prolazio sam pored glavne Pošte u gradu. U susret mi je dolazila Plava žena. Kako sam ju poznao? Nisam ni morao, kroz mene je sve prošlo, struja neka, jantar, Sofoklo i Elektra, tisuće godina motrenja Plejada!

19. 10. 2020.